

mennyi csont alul!" - olvassuk *A nagy temetőben* című, 1937-es versében.)

A költő az ember általános elmékezet-működésének megfelelően a gyermekkori múltat hozza legjobban érzékelhető közelségbe. De bizonyos értelemben a halált is úgy fogja föl, mint hosszú álmot, vagyis mint az élet folytatását: „Mint lelke eldugott öreg boroknak: / az álmunk egyre sűrűbb, édesebb lesz.” Az itt földéztet *álmunk* visszatér a verszáró képben: kétezerben *alszunk már*, s valamiképpen az álmok sem érnek véget.

Benne rejlik ebben az álmok által kínált senecai vigasztaláson túl egy nagy pozitívum. Olyan pozitívum, amely az elégiának éltető, élni segítő tartalmat ad, mint az idő zamatot az óbornak. Ez pedig az a burkolt *szerelmi vallomás*, amely az emberi lét két nagy tényezője, a szerelem és a halál fogalmát összeköti.

Jékely a *szerelem és a halál költője* ebben a versében is. Eletünk e két alapfogalma más költőknél is gyakran középponti jelentőségű, de talán senkinél ilyen szorosan összefonódva, ilyen váltólázaszerűen, ennyire kibékülésre vágyóan, de az összebékíthetlenséget bizonyító küzdelemben. Verseiben a szerelmi beteljesülés rokon a meghalással és viszont. A halál hol azzal fenyegeti az embert, hogy megvonja tőle a gyönyörök gyönyörét, hol azzal csábítja, hogy sóvár vágyait csak ő oldhatja fel. A testiségnek igen nagy szerepe van Jékely költészetében, de csak azért, hogy minél nagyobb hitelt szeressen a lelkiségnek, a halhatatlanság vágyának. Szerelmi lírájának tüztét a halál tudata annál jobban

táplálja, minél inkább fenyegeti kioltással az életet, s vele a szerelmet is.

Hogy szerelmes vers is ez, nemcsak halálvers, az mindjárt a verskezdő megszólításból kiderül: „Mi kétezerben nem élünk, szegénykém”. Gondolható, hogy a kedveséhez szól a költő: a kijelentés megszólítottja nem lehet sokkal ifjabb a költőnél, és bizalmas viszonyban van vele, hiszen *szegénykémnek* szólítja. A szerkezet is bizonyító erejű. Az, ahogy az elmúlásmotívum egy magasabb szintre emelve újból megszólal. A vers harmadik sorában a *fekszünk a mélyben* együttes alvásra utal: a beszélő és megszólítottja együtt pihen a sírban, mint az életet együtt leélt párok. S az utolsó sorokban az, ahogy álmunkról, vagyis a megszólítottal közös álomról beszél, majd az „úgy *alszunk* már, mint földünk más felében / a kőbepólyált, hosszúcsontú inkák” igei többes szám első személye is erre enged következtetni: párban nyugszanak a szerelmesek.

A költemény *látszólag* arról szól, hogy a kétezeredik évet nem érhetik meg az összetartozók, *valójában* pedig arról, hogy együtt lesznek további évszázadok múlva is. A versben egyformán fontos a látszat és a valóság, a mű titka ezek összejátszó együttesében van. Az elmúlást évszázadokkal túlélő szerelem gondolatához nem ad szilárd támpontot a költő, ám a maga sejtető módján mégis ezt sugallja. Vallomását kesernyés lemondásba burkolja, mégis vall a szerelemről, a szerelemhez halálon túli hűséggel, felejtetetlenül.

A nagy fogadkozásokat pedig a gyorsan felejtethető versek íróinak hagyja.

Szoliva János

OTT, AKKOR

Ha egyszer, csak úgy, megállnánk,
ahogy a busz megáll valahol,
ott, ahol nincs megálló, sík terep,
csak hegyek, lepusztult hegyek,
ott, ahol felhőkbe túr a szél,
és hallható a menny, ahogy dörög,
és látható a csóva fejünk fölött,
s a távolban, talán messze,
harang zúgna félreverte,
ott, akkor megremegne a szánk,
összekulcsolódna a kéz,
ott, akkor eszünkbe jutna
litániákból megőrzött imánk:
„Uram, irgalmazz nekünk!”